

חינוך לחיים

פרשת בראשית

בשלה הקדוש מובא מדרש – אדם הראשון, כשנגזר עליו מיתה, מ'מ הוקצב לו יום אחד לחיות, שהוא יומו של הקב"ה, שהוא אלף שנה, והתרצה אדם הראשון מתחילה ליתן משנותיו שבעים שנה לדוד המלך, כי כשהראהו הקב"ה לאדם דור דור ודורשיו – כנאמר 'זה ספר תולדות האדם- העביר לפניו כל הדורות. הראהו את דוד. וכך היה חי תתק"ל שנה, ושהגיע שנת מיתתו התחרט ורצה לחזור בו, א"ל הקב"ה, אדם! אל תעשה כן! מוצא שפתיך תשמור! הבט ביוצאי חלצך ותראה שיקום אחד שיקיים כל נדרו, ומנו? הוא יעקב כמו שכת' 'וידר יעקב נדר' ומה שנדר קיים, מיד חזר אדם ונשאר בנדרו.

דברי המדרש צועקים – דרשוני!!

איך דברי יעקב משפיעים על האדם הראשון? ואם אדם הראשון הבין בשכלו שיש מקום להתחרט מדוע ישנה דעתו בעקבות התנהגו הנכד? וכל זה נאמר ע"י הקב"ה בעצמו בגלל מצווה מפורשת בתורה 'מוצא שפתיך תשמור'? האם הנכד משפיע יותר ממצווה?

בהנהגת אדם – ברור שאדם מתנהג ביותר זהירות כאשר למעשיו יש השלכות על אחרים, ובפרט כאשר למעשיו יש השפעה ישירה על יוצאי חלציו.

אדם הראשון בחיר המין האנושי יציר כפיו של הקב"ה, בגדלותו ורוממותו, הפך להיות מודל לחיקוי אצל צאצאיו – יוצאי חלציו. ומעתה, כל מעידה ולו הקטנה ביותר תכריע ותשפיע על הנעשים שלהם.

וזה מה שהשפיע אל האדם הראשון ושכנע אותו לקיים את מתנתו ונדרו – הדוגמה האישית – דאגתו ואחריותו ליוצאי חלציו!!

הקב"ה אומר לו: אדם!! הבט ביוצאי חלצך ותראה שישנו אחד והוא יעקב אבינו שעתיד לקיים את נדרו אבל כל זה בתנאי שאתה בעצמך תקיים את נדרך. מאחר ואם אתה לא תקיים את נדרך גם יעקב עלול שלא לקיים את נדרו, כי הוא יביט בך וילמד ממעשיך, מפני שאתה בעיני הדמות הנעלה והמרוממת הראויה לחיקוי, ולכן השפעת מעשיך אתה עלול לגרום לו שלא יקיים את נדרו. והדברים האלו השפיעו על אדם הראשון יותר מאשר הדרישה של 'מוצא שפתיך תשמור'

כל אחד צריך שיחשוב ויעורר את עצמו, כמה התנהגותו היום תשמש גורם משפיע על התנהלותם ודרכי הנהגתם של יוצאי חלציו!! בחלל עולמו של האדם צריך שתנסה הקריאה – 'הבט ביוצאי חלצך'

וכידוע פירוש הגר"ח מוולאז'ין על הפס' במשלי 'מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו' כי כמה מידות שהצדיק טרח ויגע להשיגם, לבניו אחריו המה כטבע מוטבע. וכך כתב בהבית הלוי 'והנה ידוע דטבע האב נמשך גם להבן דמעשים של האבות הם שורש נטוע בלב הבנים וזהו שאנו אומרים בתפילה מה טוב חלקינו מה יפה ירושתינו דכל הטוב שיש בליבנו הכל באה לנו בירושה מאבות העולם, ומריבוי הטוב שהיה מושרש בלב אבותינו ותשקותם היה חוק לעשות רצון יוצרם נשאר גם בבנים תשוקה פנימית בלב הבנים לזה.

וכמשל הידוע של הרב"ה מאלכסנדר שמטפס מומחה מתאמץ לטפס על הר גבוה במאמצים גדולים וכשהעפיל לפסגה מצא שם לתדהמתו ילד קטן, שאל אותו איך הגעת לכאן? הרי אין בכוחו של ילד לטפס לכאן? ענה הילד: אני לא טיפסתי לכאן... אני נולדתי כאן!! אבא שלי הוא זה שטיפס...

וכך מוסבר בפר' לך לך שהגר בורחת משרה, משכנע אותה המלאך לחזור והסיבה 'התעני תחת ידה' 'והוא יהא פרא אדם ידו בכל ויד כל בו' ותמוה זה מה שישכנע אותה?? אם מודיע מראש שצריכה להתענות? אם מודיע מראש שיוולד פרא אדם? אלא ההסבר שאומר לה המלאך כדאי לך לחזור לביתו של אברהם אבינו על אף העיניים והעיקר שהבן שלך, שיוולד לך, יושפע מסביבתו של אברהם אבינו ואז יש תקווה שההשפעה הסביבתית מביתו של אברהם תעקור את ההשפעה התורשתית שיהיה לך לבנך מכח פרעה. ואכן – בסופו של דבר ישמעאל עשה תשובה!!

וכן בגמ' בסנהדרין, איך מאיימים על העדים? 'דיני נפשות דמו ודם ברעיותיו תלויים בו עד סוף העולם' כך צריך להיות הרגשת האחריות של האדם למה שישירש ביוצאי חלציו כי זה עסק של נפשות ממש – דמו ודם זרעיותיו תלויים בו!!

ואולי ניתן לומר על מאמר בבב' 'אמר ר' כל שאינו מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה? ולכא' מה אשם שלא הניח בן ליורשו? אלא הכוונה שהוא עצמו אינו מתקן מידותיו ומעשיו עד אשר יושרו בלב בניו אזי הקב"ה מלא עליו עבירה

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת בראשית

מסופר על בעל התניא שישב במאסר ואחד החוקרים היה יהודי מומר ורצה להקשות קושיה שכביכול בגללה הוא סטה מהדרך אז שאל איך זה כשהאדם הראשון התחבא, הקב"ה שאל אותו "איכה" וכי הקב"ה לא יודע היכן הוא??

בעל התניא שהבין כי הקושיה זו משמשת עבורו כתירוץ השיב לו כך: שהקב"ה בא לאדם ושאל מדוע אכלת מעץ הדעת? הוא עונה ומאשים את האשה. וכשבא אל האשה ושאל אותה היא מאשימה את הנחש. אומר הקב"ה די עם האשמות!!!! תפסיק להפיל את האחריות על אחרים. איכה?? איפה האישיות שלך?? איפה המחויבות שלך?? על ידי אשמות לא ניצלים!!!!

ישנם ילדים, נערים או אפילו אנשים מבוגרים, הנושאים איתם משקעים מהעבר. הם נכוו בילדותם, נפגעו בצעירותם ומאז משהו נעצר בחייהם. כל כשלונו הם זוקפים לחובתם של אלו שלדעתם נהגו בהם שלא כהוגן. הם יודעים להצביע על האיש שהרס להם את החיים ולא מוכנים לשכוח לו את הדבר, והתירוצים הללו מהווים סיבה לשקוע בכישלון תמידי. ובמקום להשאיר את המשקעים מאחוריו הוא מתבוסס בהם. למעשה בסופו של דבר המפסיד הגדול זה הוא בעצמו. אם הוא רוצה לבנות את חייו, העבר לא יכול לעצור את חייו. עליו ללמוד להתנער מהעבר ולהביט קדימה.

כך בקשנו בראש השנה באכילת הדג "שנהיה לראש" שכידוע יש לדג תכונה שאין לאחר שהוא לעולם לא מביט אל זנבו. הדג מביט לפניו ושועט קדימה. וכך מבקשים שנהיה מאלו שפניהם קדימה ולא מאלה שמסכלים לאחר, שכל העת חושבים על מה שהיה איתם בעבר. שחושבים "אילו" – אילו הייתי גר במקום אחר... נולד בבית אחר... לומד בת"ת או ישיבה אחרת וכד' וכד'.

וכך מצינו גם אצל קין שהקב"ה שואל "אי הבל אחיך"? עונה לו "לא ידעתי השומר אחי אנוכי" מוסיף המדרש "אתה הוא שומר כל הבריות ואתה מבקש מידי?" וההסבר שקין אומר אני הרגתי אותו כי בראת בי יצר הרע, אתה שומר את הכל, והנחת אותו לי להורגו. אתה הוא שהרגתו. שנקראת "אנוכי" שאילו קבלת את קורבני לא הייתי מתנקא בו. דהיינו אותו רעיון כאשר אין לקין את מי להאשים בחטאו, הוא מאשים את הקב"ה עצמו... העיקר שלא לקחת אחריות על מעשיו.

וכך מצינו בפרשה ביום תליית המאורות "ויעש את שני המאורות הגדולים – את המאור הגדול... ואת המאור הקטן..." שמסביר רש"י שבהתחלה היו שווים בגודלם, והלבנה קטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד". האם צדקה הלבנה בטענתה? בודאי!! ולמה נענשה? משום שרצונה היה שהשמש תהיה קטנה, שהשני יתקן את עצמו, העיקר לא אני. אומר לה הקב"ה – אם את טוענת שא"ל ל-2 מלכים בכתר אחד, לך ומעטי את עצמך, כי לעולם אסור לדרוש מהשני לשנות את עצמו כדי שאני לא אשנה את עצמי. שהרי גם השמש יכולה לטעון כך ולא טענה, מדוע? כיוון שהיא לא היתה מוכנה להיות קטנה היא לא דורשת זאת מאחרים. ועדיף לה לסבול בכתר משותף ולא לרצות שהלבנה תשתנה ולכן היא שתקה.

נמצאים אנחנו בתקופת 'אחרי החגים'. הסתיימו להם הימים הקדושים והמיוחדים. ונכנסים אנו לחורף ארוך. כתוב בזוהר שבשעת שמחת ההקפות הקב"ה מוריד שפע גדול לשמחים בתורה. והוסיפו על כך בספרים שלמילה הקפה יש משמעות נוספת, מכירה בהקפה!! כדי שחיינו יהיו מנותבים 'למענך' עלינו לדאוג לכך שיהיה כיסוי להתחייבויות שלקחנו בלי תירוצים והתחמקויות. אך היצר הרע אינו קופא על שמריו, ואמרתו הידועה – אתן לכם את אלול ותשרי, ואמתין לכם בסבלנות בחשוון... ולכן תפקידנו לחכות לו במיטב כלי המלחמה, ובעז'ה נוכל לו.

וזכרו היטב מה ההבדל בין אלה הרוכשים יומן לבין הקונים לוח שנה?? לוח שנה מתחיל כשהוא עבה, וכל יום תולשים בן דף אחד, ועוד אחד, ועוד אחד, עד שבסוף שנה לא נשאר כלום... ואילו היומן מוסיף והולך הוא, בתחילת השנה כותבים דף אחד, ומידי יום נוסף לו דף נוסף.

כל אחד צריך להחליט עכשיו!!!! איזו שנה הוא רוצה?? שנה של 'יומן' או של 'לוח שנה'??

כעת הזמן להחליט אם נביט על השנה ממבט של 'לוח שנה', ראש השנה יהיה השיא, אם משם יתחיל תהליך של דכדוך וירידה אל הכלום, או שנביט על השנה ממבט של 'יומן' שראש השנה ויום הכיפורים הם רק תחילתו של דינוק מופלא ושל צמיחה רוחנית המתפתחת והולכת.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com